

MİLLİ SİMLİ MUSIQI ALƏTLƏRİ – TAR VƏ TAR
AİLƏSİ. TEXNİKİ ŞƏRTLƏR

National string instruments– Tar and tar family.
Technical specifications

LAZIMDIR

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

Elçin İsaqzadə küç., 7-ci köndələn

Telefon: +994125149603

E-mail: office@azstand.gov.az

MÜQƏDDİMƏ

1. Bu standart Azərbaycan Milli Konservatoriyasının Milli Musiqi Alətlərinin Təkmilləşdirilməsi elmi-tədqiqat laboratoriyası tərəfindən **İŞLƏNİB HAZIRLANIB**.
2. Bu standart, “Azərbaycan xalq çalğı alətləri”nin standartlaşdırılması üzrə Texniki Komitədə (AZSTAND/TK 44) **TƏQDİM EDİLİB**.
3. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ-nin “_____” _____ 2024-ci il tarixli _____ sayılı Qərarı ilə **TƏSDİQ EDİLİB VƏ QÜVVƏYƏ MİNİB**.
4. **İLK DƏFƏ TƏTBİQ EDİLİR**.
5. Dövlət standartında müəyyən edilən tələblərin beynəlxalq standartlara, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın dövrü yoxlama müddəti ildə 1 dəfədir.

MÜNDƏRİCAT

1 TƏTBİQ SAHƏSİ.....	5
2 NORMATİV İSTİNADLAR.....	5
3 TERMİN VƏ TƏRİFLƏR.....	6
4 ƏSAS PARAMETRLƏR VƏ ÖLÇÜLƏR.....	7
5 TEXNİKİ TƏLƏBLƏR.....	16
6 QƏBUL QAYDALARI.....	19
7 SINAQ ÜSULLARI.....	19
8 DAŞINMA VƏ SAXLANMA.....	19
9 İSTİSMAR ÜZRƏ GÖSTƏRİŞLƏR.....	20
10 İSTEHSALÇI ZƏMANƏTİ.....	20
BİBLİOQRAFİYA.....	21

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT STANDARTI

Milli simli musiqi alətləri –
Tar və tar ailəsi. Texniki şərtlər

AZS XXX:2024

National string instruments –
Tar and tar family. Technical specifications

Tətbiq edilmə tarixi “ ____ ” _____ 2024-cü il

1 TƏTBİQ SAHƏSİ

Bu standart, xalq musiqilərini solo, ansambl, orkestra ifası və həmçinin təlim məqsədi üçün nəzərdə tutulmuş milli simli musiqi alətlərindən olan tar və tar ailəsinə (bundan sonra – tar) şamil edilir.

2 NORMATİV İSTİNADLAR

Bu standartda aşağıdakı normativ sənədlərə istinad edilmişdir:

ГОСТ 9.301-86 - Единая система защиты от коррозии и старения. Покрытия металлические и неметаллические неорганические. Общие требования;

ГОСТ 9.916-2023 - Единая система защиты от коррозии и старения. Покрытия металлические и неметаллические неорганические. Методы контроля;

ГОСТ 15.009-91 - Система разработки и постановки продукции на производство. Непродовольственные товары народного потребления;

ГОСТ 166-89 - Штангенциркули. Технические условия;

ГОСТ 427-75 - Линейки измерительные металлические. Технические условия;

ГОСТ 503-81 - Лента холоднокатаная из низкоуглеродистой стали. Технические условия;

ГОСТ 2208-2007 - Листы и полосы латунные. Технические условия;

ГОСТ 1628-2019 - Прутки бронзовые. Технические условия;

ГОСТ 2060-2006 - Прутки латунные. Технические условия;

ГОСТ 2695-83 - Пиломатериалы лиственных пород. Технические условия;

ГОСТ 27 48-77 - Пластины, стержни, трубки эбонитовые электротехнические. Технические условия;

ГОСТ 3252-80 - Клей мездровый. Технические условия;

ГОСТ 3282-74 - Проволока стальная низкоуглеродистая общего назначения. Технические условия;

ГОСТ 4976-83 - Лаки марок НЦ-218, НЦ-222, НЦ-243 мебельные и НЦ-223. Технические условия;

ГОСТ 6309-93 - Нитки швейные хлопчатобумажные и синтетические. Технические условия;

ГОСТ 6449.5-82 - Изделия из древесины и древесных материалов. Неуказанные предельные отклонения и допуски;

ГОСТ 32096-2013 - Картон тароупаковочный для пищевой продукции. Общие технические условия;

ГОСТ 8273-75 - Бумага оберточная. Технические условия;

ГОСТ 10350-81 - Ящики деревянные для продукции легкой промышленности. Технические условия;

ГОСТ 11107-90 - Искожа-Т галантерейная. Общие технические условия;

ГОСТ EN 12857-2015 - Продукция пищевая. Определение цикламата методом высокоэффективной жидкостной хроматографии.;

ГОСТ 14192-96 - Маркировка грузов;

ГОСТ 14613-83 - Фибра. Технические условия;

ГОСТ 16147-88 - Кость. Технические условия;

ГОСТ 16337-2022 - Полиэтилен высокого давления. Технические условия;

ГОСТ 17308-88 - Шпагаты. Технические условия

ГОСТ 18253-72 - Сырье рого-копытное. Технические условия;

Qeyd – Bu standartdan istifadə edildikdə, cari ilin 1 yanvar tarixinə tərtib olunmuş kataloq və cari ildə nəşr olunmuş müvafiq məlumat göstəriciləri üzrə normativ sənədlərin qüvvədə olmasını yoxlamaq məqsədəuyğundur. Əgər istinad edilən normativ sənədlər əvəz edilibsə (dəyişdirilibsə), bu halda bu standartdan istifadə etdikdə, əvəz edilmiş (dəyişdirilmiş) normativ sənədə əsaslanmaq lazımdır. Əgər istinad edilən normativ sənəd ləğv edilibsə, onda ona istinad edilən müddəə, onun bu istinada toxunulmayan hissəsində tətbiq edilir.

3 TERMİN VƏ TƏRİFLƏR

3.1 Tar -

3.2 çanaq -

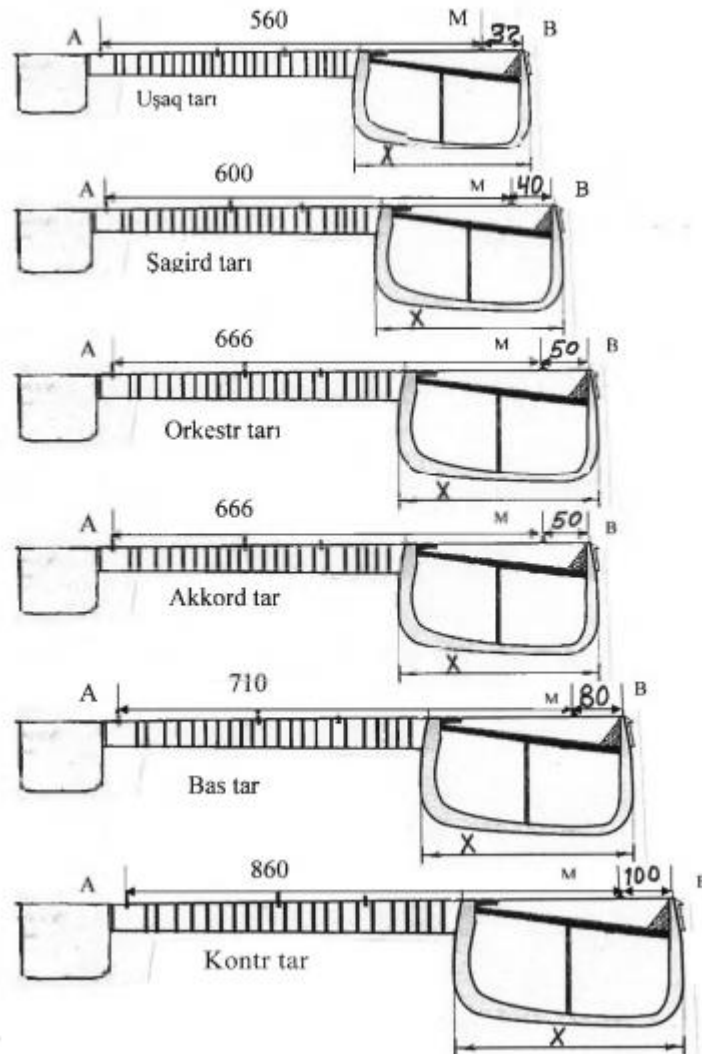
3.3 qol –

3.4

4 ƏSAS PARAMETRLƏR VƏ ÖLÇÜLƏR

4.1 Tar bu standartın tələblərinə, texniki sənədlərə və etalon-nümunələrə uyğun istehsal edilməlidir.

Qeyd: Menzuradan asılı olaraq tarın çanağı, qolu və başqa ölçüləri təyin edilir.

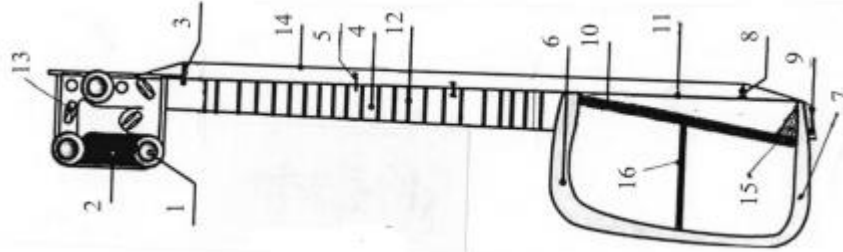
Şəkil 1 Tarın ölçülərinin təyin edilməsi

Tarın hissələrinin adları

- 1 Aşıxlar - 6 ədəd böyük
- 2 Kəllə
- 3 Qol üstü xərək
- 4 Qol
- 5 Zəng sim xərəkləri
- 6 Kiçik çanaq
- 7 Böyük çanaq
- 8 Çanaq üstü xərək
- 9 Simgir
- 10 İç qol (Çanaq içində)
- 11 Çanaq üstü pərdə (dəri)
- 12 Qol üstü pərdə (not pərdələri 22 ədəd)

13 Kiçik aşixlar - 3 ədəd
14 Simlər – 11 ədəd
15 İç mizrab
16 Kökləyici çubuq

Cədvəl 1

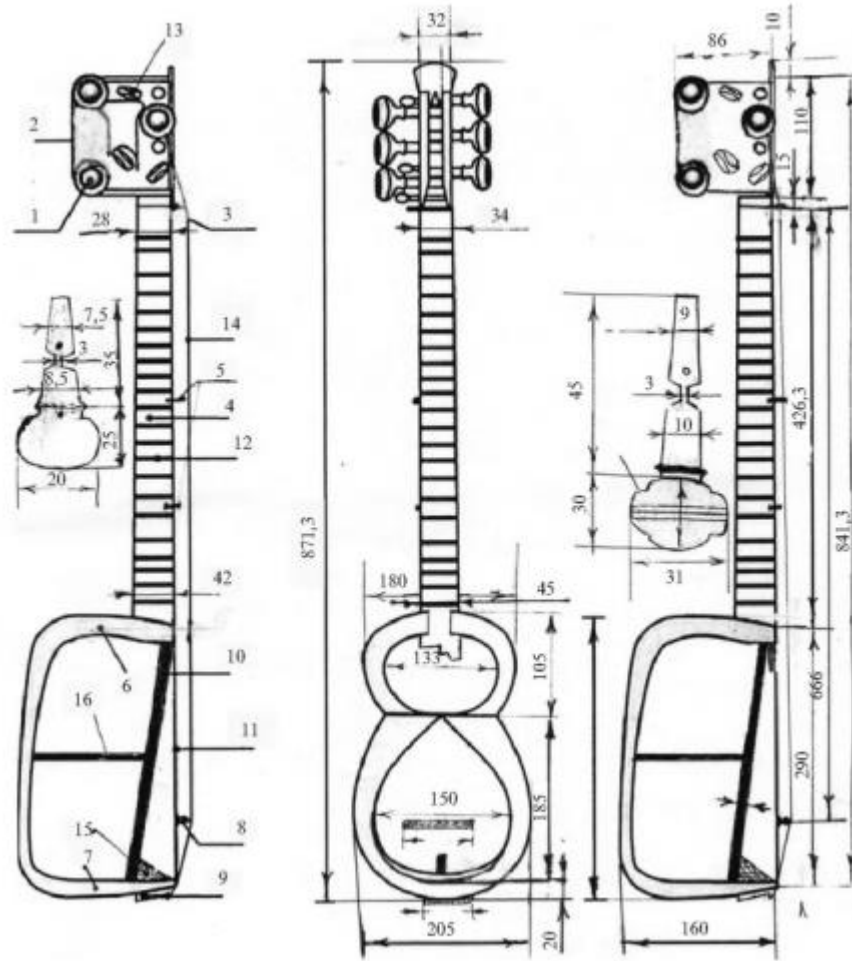
Şəkil 2 Professional tarın sxemi

Qeyd: Professional tarda əmsallar aşağıdakı qayda ilə təyin olunur:

1. Qol uzunluğunun, çanaq uzunluğuna olan nisbəti;
2. Çanaq uzunluğunun, böyük çanaq uzunluğuna olan nisbəti;
3. Çanaq uzunluğu - böyük çanaq uzunluğu = kiçik çanaq uzunluğu.
4. Çanaq uzunluğunun, çanaq hündürlüyünə olan nisbəti.
5. Çanaq uzunluğunun böyük çanaq eninə olan nisbəti (ağız eni).
6. Çanaq uzunluğunun kiçik çanaq eninə olan nisbəti (ağız eni).
7. Çanaq uzunluğunun böyük çanaq eninə olan nisbəti
8. Çanaq uzunluğunun kiçik çanaq eninə olan nisbəti.

4.2 Tarın ölçüləri aşağıdakı hissələr üçün təyin edilmişdir.

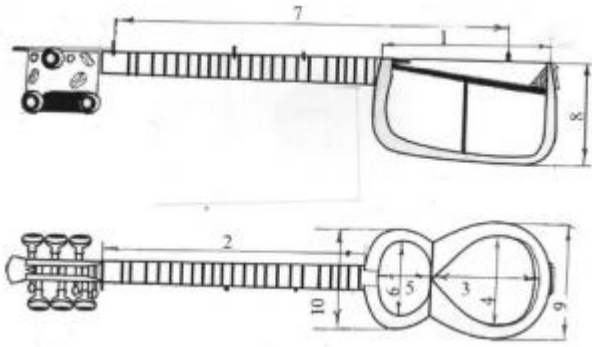
1. Çanağın uzunluğu,
2. Qol uzunluğu,
3. Menzura,
4. Böyük çanağın uzunluğu,
5. Böyük çanağın ağız eni,
6. Böyük çanağın eni,
7. Kiçik çanağın eni,
8. Kiçik çanağın uzunluğu,
9. Kiçik çanağın ağız eni,
10. Çanağın hündürlüyü,
11. Kəllənin uzunluğu,
12. Kəllənin eni,
13. Kəllənin hündürlüyü,
14. Qolun çanaq hissəsində eni,
15. Qolun çanaq hissəsində hündürlüyü,
16. Qolun kəllə hissəsində eni,
17. Qolun kəllə hissəsində hündürlüyü,
18. Aşix dəstəyinin diametri,
19. Aşixin konusunun diametri,
20. Kiçik aşixin konusu.

Şəkil 3. Orkestr tarının sxemi

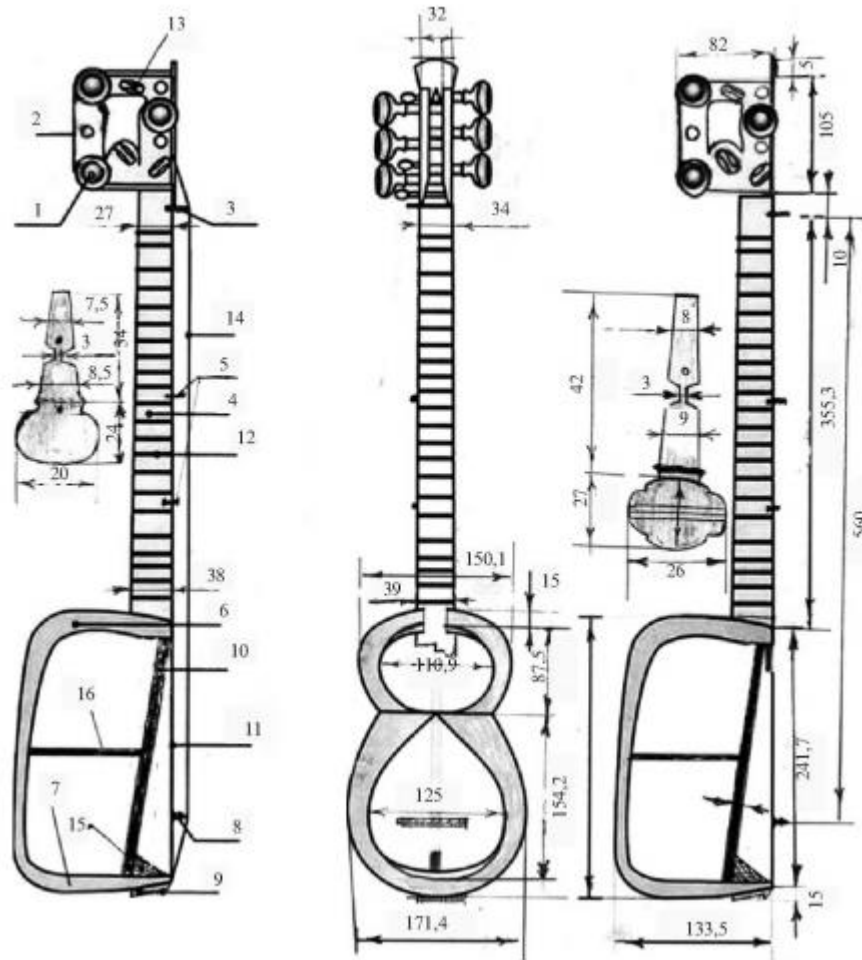
Alətin hissələrinin adları	Hissələrin ölçüləri
Çanağın uzunluğu (ağız hissədə)	290x1,47 2
Qolun uzunluğu	426,3 mm = 426 mm
Menzura (xərəkdən xərəyə)	6,66 mm
Böyük çanağın uzunluğu (ağız hissə)	185 mm
Böyük çanağın ağız hissəsinin eni	150 mm
Böyük çanağın eni	205 mm
Kiçik çanağın eni	180 mm
Kiçik çanağın uzunluğu	105 mm
Kiçik çanağın ağız eni	133 mm
Çanağın hündürlüyü	160 mm
Kəllənin uzunluğu	110 mm
Kəllənin eni	32mm
Kəllənin hündürlüyü	86 mm
Qolun çanaq hissəsində eni	45 mm
Qolun çanaq hissəsində hündürlüyü	42 mm
Qolun kəllə hissəsində eni	34 mm
Qolun kəllə hissəsində hündürlüyü	28 mm
Aşışların dəstəyində diametri	31 mm
Aşışların konusunun diametri	10-9 mm
Kiçik aşışların konusu	8,5-7,5mm

Cədvəl 2. Orkestr tarının hissələrinin ölçüləri

Şəkil 4. Tarın hissələri

Qeyd: 1 çanaq uzunluğu, 2 qol uzunluğu, 3 böyük çanağın uzunluğu, 4 böyük çanağın eni, 5 kiçik çanağın uzunluğu, 6 kiçik çanağın eni, 7 alətin menzurası, 8 çanağın hündürlüyü, 9 böyük çanağın gövdəsinin eni, 10 kiçik çanağın gövdəsinin eni

Şəkil 5 Uşaq tarının sxemi

Çanağın uzunluğu	241,7
Qolun uzunluğu	355,3
Menzura	560
Böyük çanağın uzunluğu	154,2
Böyük çanağın ağız eni	125
Kiçik çanağın uzunluğu	87,5
Kiçik çanağın ağız eni	110,9

Çanağın hündürlüyü	133,5
Kəllənin uzunluğu	105
Kəllənin eni	26
Kəllənin hündürlüyü	82 mm
Qolun çanaq hissəsində eni	39
Qolun çanaq hissəsində hündürlüyü	38
Qolun kəllə hissəsində eni	30
Qolun kəllə hissəsində hündürlüyü	27 mm
Aşxların dəstəyinin diametri	26 mm
Aşxların konusunun diametri	9-8
Kiçik aşxın konusu	8,5-7,5 mm
Böyük çanağın eni	171,4mm
Kiçik çanağın eni	150,1 mm

Cədvəl 3 Uşaq tarının hissələrinin adları və ölçüləri

4.3 Tarda menzuranın ölçüsünü bilməklə çanağın və qolun uzunluğunun təyin edilməsi. Tar musiqi alətləri ailəsinin əsas ölçüləri aşağıdakılardan ibarətdir:

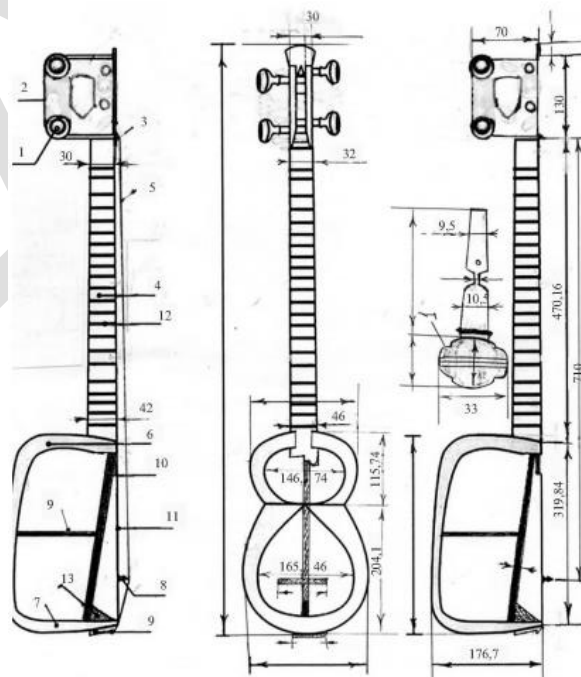
1. Tarın çanaq ölçüləri;
2. Tarın qolunun uzunluğu və en kəsiyi;
3. Tarın menzurası (xərəkdən-xərəyə);
4. Tar alətinə menzuradan asılı olaraq asılı olaraq sim diametrlərinin və tərkibinin təyin olunması.

4.4. Bas tarın ölçüləri:

Çanaq + qol uzunluğu = menzura + 80 mm = 710+80 = 790 mm.

Şəkil 6-da göstəriləyi kimi çanaq uzunluğu 319,84 mm, böyük çanaq uzunluğu 204,1 mm və kiçik çanaq uzunluğu isə 115,74 mm-ə bərabərdir. Yəni, çanaq uzunluğu-böyük çanaq=kiçik çanaq uzunluğuna.

Ölçüləri uyğun olaraq qeyd etdikdə, $319,84-204,1 = 115,74$ alınır. Deməli kiçik çanağın uzunluğu bərabərdir 115,74 mm-ə.

Şəkil 6. Bas tarın sxemi

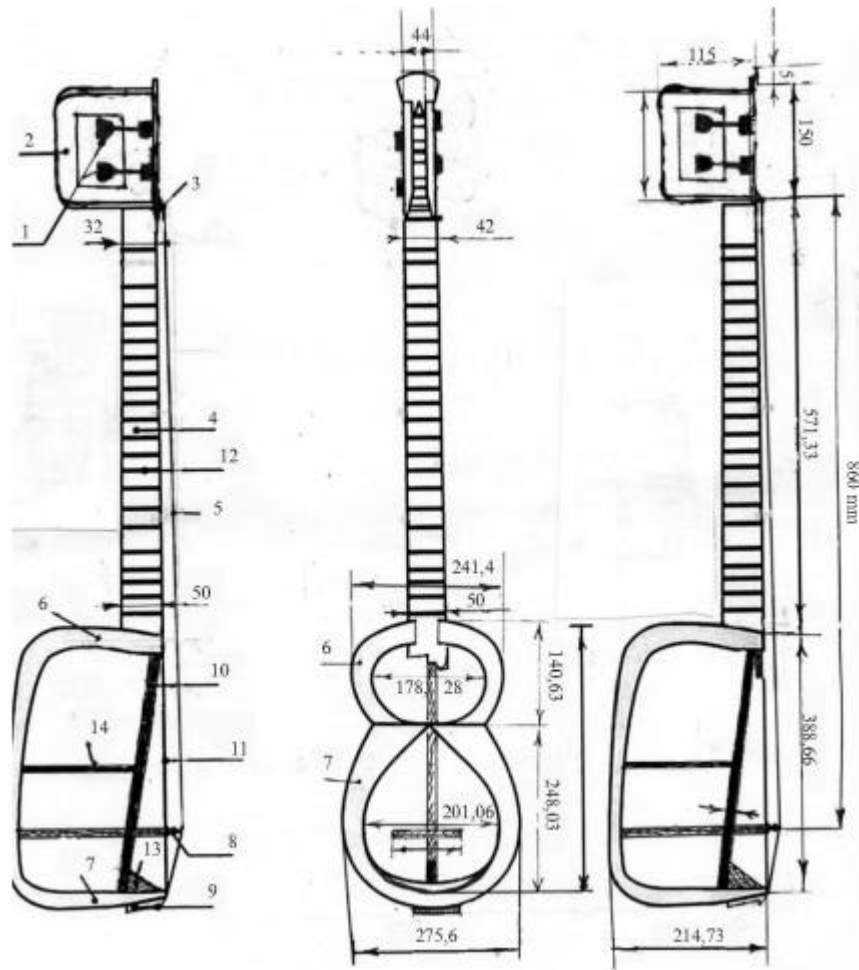
Bas tarın hissələrinin adları

- 1 Aşıxlar - 4 ədəd
- 2 Kəllə
- 3 Qol üstü xərək
- 4 Aşıxlar
- 5 Qol
- 6 Kiçik çanaq
- 7 Simlər
- 8 Böyük çanaq
- 9 Simgir
- 10 Çanaq üstü xərək
- 11 Kökləyici çubuq
- 12 İç qol
- 13 Çanaq üstü pərdə
- 14 Qol üstü pərdə
- 15 İç mizrab

Çanağın uzunluğu	319.84
Qolun uzunluğu	470.16
Menzura	710 mm
Böyük çanağın uzunluğu	204.1
Böyük çanağın ağız eni	165,46
Kiçik çanağın uzunluğu	115.74
Kiçik çanağın ağız eni	146.71
Çanağın hündürlüyü	176.7
Kəllənin uzunluğu	130 mm
Kəllənin eni	40 mm
Kəllənin hündürlüyü	70 mm
Qolun çanaq hissəsində eni	45 mm
Qolun çanaq hissəsində hündürlüyü	42 mm
Qolun kəllə hissəsində eni	35
Qolun kəllə hissəsində hündürlüyü	30 mm
Aşıxların dəstəyinin diametri	33 mm
Aşıxların konusunun diametri	10,9
Kiçik aşıxın konusu	10,5 - 9,5 mm
Böyük çanağın eni	226,8 mm
Kiçik çanağın eni	198,7 mm

Cədvəl 4. Bas tarın ölçüləri

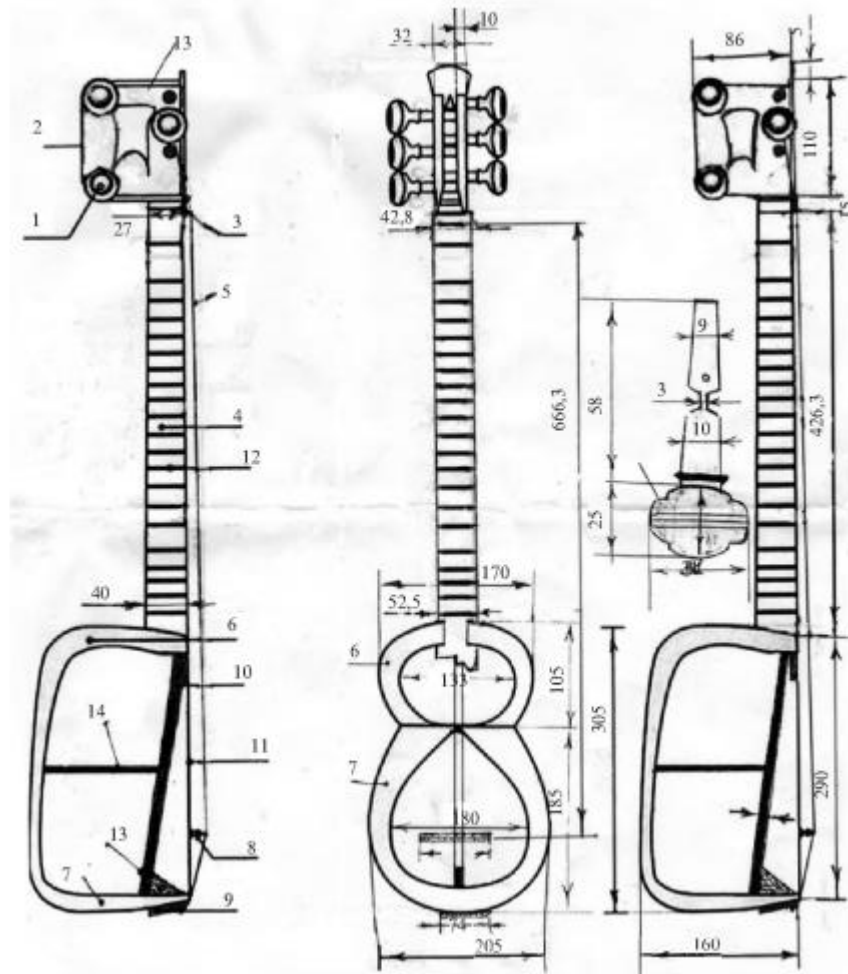
4.5 Kontr tar milli musiqi alətlərindən orkestri və ansambllarda istifadə üçün nəzərdə tutulub

Şəkil 7 Kontr tar

Çanaq uzunluğu	388.66 mm
Qolun uzunluğu	571.33 mm
Menzura	860 mm
Böyük çanağın uzunluğu	248.03
Böyük çanağın ağız eni	201.06
Kiçik çanağın uzunluğu	140.63
Kiçik çanağın ağız eni	178,28
Çanağın hündürlüyü	214,73
Kəllənin uzunluğu	150 mm
Kəllənin eni	44 mm
Kəllənin hündürlüyü	115 mm
Qolun çanaq hissəsində eni	50 mm
Qolun çanaq hissəsində hündürlüyü	50 mm
Qolun kəllə hissəsinin eni	42 mm
Qolun kəllə hissəsinin hündürlüyü	32 mm
Mexaniki aşxlar (bas gitara)	4 ədəd
Böyük çanağın eni	275,6
Kiçik çanağın eni	241,4

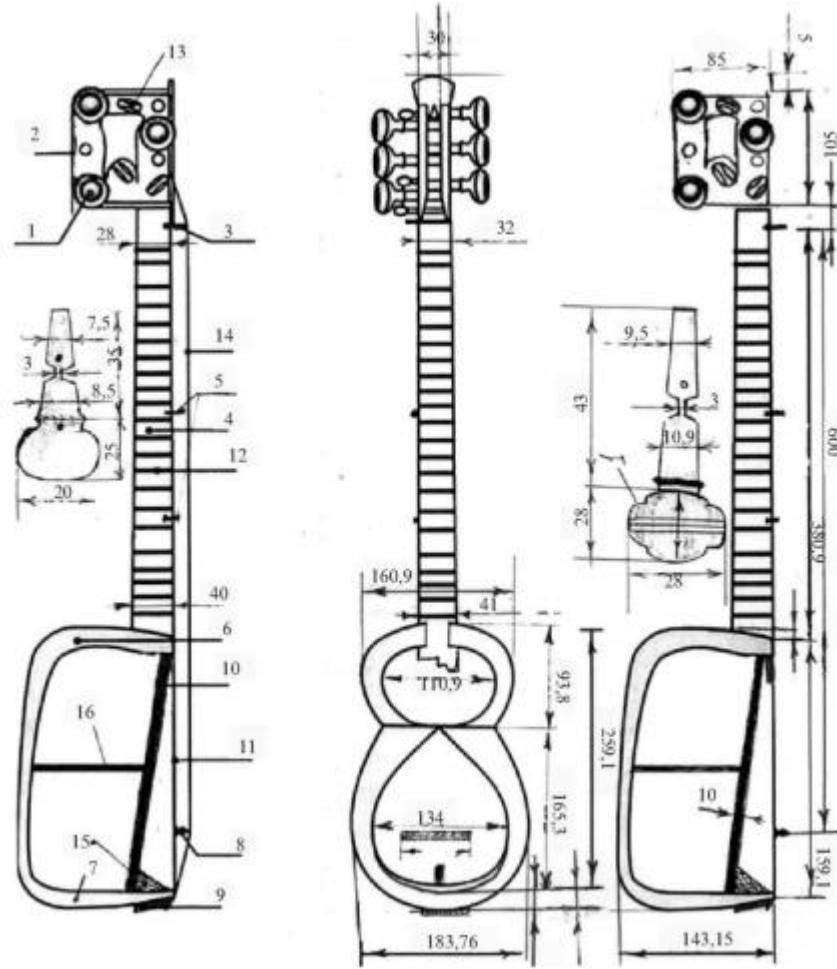
Cədvəl 5 Kontr tarın hissələrinin adları və ölçüləri

Şəkil 8 Akkord tarın sxemi

Çanaq uzunluğu	290 mm
Qolun uzunluğu	426,3 mm
Menzura	666,3 mm
Böyük çanağın uzunluğu	185 mm
Böyük çanağın ağız eni	150 mm
Kiçik çanağın uzunluğu	105 mm
Kiçik çanağın ağız eni	133 mm
Çanağın hündürlüyü	160 mm
Kəllənin uzunluğu	110 mm
Kəllənin eni	32 mm
Kəllənin hündürlüyü	86 mm
Qolun çanaq hissəsində eni	52,5 mm
Qolun çanaq hissəsində hündürlüyü	40 mm
Qolun kəllə hissəsinin eni	42,8 mm
Qolun kəllə hissəsinin hündürlüyü	27 mm
Aşxların dəstəyində diametri	13 mm
Aşxların konusunun diametri	10-9 mm
Böyük çanağın eni	205 mm
Kiçik çanağın eni	180 mm

Cədvəl 6 Akkord tarın hissələrinin adları ölçüləri

Şəkil 9 Şagir tarının sxemi

Çanağın uzunluğu	259,1
Qolun uzunluğu	380,9
Menzura	600
Böyük çanağın uzunluğu	165,3
Böyük çanağın ağız eni	134,0
Kiçik çanağın uzunluğu	93,8
Kiçik çanağın ağız eni	118,8
Çanağın hündürlüyü	143,15
Kəllənin uzunluğu	110
Kəllənin eni	30
Kəllənin hündürlüyü	85 mm
Qolun çanaq hissəsində eni	41
Qolun çanaq hissəsində hündürlüyü	40
Qolun kəllə hissəsində eni	32,0
Qolun kəllə hissəsində hündürlüyü	28 mm
Aşixların dəstəyinin diametri	28 mm
Aşixların konusunun diametri	10,9
Kiçik aşixin konusu	8,5-7,5 mm
Böyük çanağın eni	183,8 mm
Kiçik çanağın eni	160,9 mm

Cədvəl 7 Şagir tarın hissələrinin adları və ölçüləri

5 TEXNİKİ TƏLƏBLƏR

5.1 Tar ГОСТ 15.009-91-nin müəyyən etdiyi qaydada təsdiq edilmiş və etalon-nümunələrə görə bu standartın tələblərinə müvafiq olaraq hazırlanmalıdır.

5.2 Tarın pazçıqlarla birlikdə başlıqlarını və korpusunu müxtəlif ağac materiallarından hazırlamaq lazımdır.

5.3 Tarın qolunun möhkəm bərkidilməsi üçün korpusa kvadrat şəkildə ağac mil hazırlanır.

Materialın adı	Normativ texniki sənədlər	Materialın təyin edilməsi
Diametri 10,0 mm olan bürünc çubuqlar	ГОСТ 1628	Yay üçün
Diametri 10,0 mm olan latin çubuqlar	ГОСТ 2060	Yenə də
Yarpaqlı ağac materialı (qoz, armud, tut, qarağaç, yalançı çinar, vələs, ağcaqayın, fıstıq)	ГОСТ 2695	Tarın hissələri üçün
Diametri 1,6 mm olan ümumi təyinatı karbohidratlı polad sim	ГОСТ 3282	Yay üçün
At tükü	ГОСТ 12857	Yenə də
IO №-li pambıq-parça tikiş sapları	ГОСТ 6309	— —
HC-222 mebel lakı	ГОСТ 4976	Alətlərin səthinə çəkmək üçün
Qalınlığı 1,0 mm olan soyuq dəyilmiş polad lent	ГОСТ 803	— —
Sümük	ГОСТ 16147	Alətlərin naxışlanması üçün
Buynuz – dırnaq xammalı	ГОСТ 18253	Alətlərin naxışlanması üçün
Qalınlığı 3 mm olan ФТ və ФП markalı fibra təbəqəsi	ГОСТ 14613	Alətlərin hissələri və naxışlanması
18202 – 055 markalı yüksək təzyiqli polietilen	ГОСТ 16337	Tarın hissələri üçün
Lət yapışqanı	ГОСТ 3252	Alətlərin hissələrinin yapışdırılması üçün

Cədvəl 2. Tarın istehsalında istifadə edilən materiallar

5.4 Ayrı-ayrı hissələrin konstruksiyası və hazırlanması, onların birləşdirilməsi səsin güclü olmasını və musiqi alətlərinin möhkəmliyini təyin etməlidir.

5.5 Tarın aşığıları başçıqda olan dəliklərə kip keçirilməlidir, onlar asanlıqla döndərməli və simləri saxlamalıdır.

5.8 Tarın ağac hissələri teksturası və rənginə görə diqqətlə seçilməlidir. Ağacın nəmliyi 8%-dən çox olmamalıdır.

5.9 Ağac hissələrinin səthində qətran izləri, çürüntü, çatlar olmasına yol verilmir. 10 mm-lik sağlam oduncaq tikəsi olmasına yol verilir.

10 mm-dən böyük ölçüdə olan oduncaq tikələrinin yerinə yamaq vurulur və üzərində qalan təbəqə yapışdırılaraq çəkilir. Yamaq materialı eynilə alətin düzəldiyi ağac cinsindən hazırlanır, onlar rənginə, teksturasına və yaş təbəqələrinin eninə görə bir-birinə uyğun olmalıdır.

5.10 Hissələri yapışqanla birləşdirilən yerləri möhkəm və etibarlı saxlanılır.

5.11 Tarın korpusunun divarlarının qalınlığı eyni olmalıdır.

5.12 Tarın simmetriya oxunun kənar çıxmasına 0° - 30° -dən çox olmayaraq yol verilir.

5.13 Ağac hissələri səthi cilalanmalı və lakla örtülməlidir.

5.14 Tarın ağac hissələrinin lak və bərk örtüyünü laklanmış səthinin xarici görünüşü ГОСТ 33095 görə 1-ci dərəcəli nitroselluloz qrupuna uyğun olmalıdır.

5.15 Lak axma izlərinə, ləkələrə, zolaq və sıyrılmalara yol verilmir.

5.16 Tarın metal hissələrində qatlar, yanıqlar, iti kəsici çıxıntılar və tilişkə olmamalıdır.

5.17 Tarın bərkidilmiş simsaxlayıcı simlərin sonluğunu möhkəm saxlamalıdır.

5.18 Tarın simləri dayaq və kənarçıqlar üzərində bərabər yerləşdirilməlidir.

Simlərin dayaqçıqları çıxarılıb-taxılaraq və üfiqi vəziyyətdə tarıma keçirilmiş simlərdə saxlanan olmalıdır.

5.19 Tarın ladları qolun üzərində 4-5 dəfə sarınmış kapron sapdan hazırlanmalıdır.

5.20 Ladlar qolun uzunluq oxuna perpendikulyar olaraq hazırlanmalıdır. Perpendikulyarlıqdan sapmaya $\pm 6^{\circ}$ yol verilir.

5.21 Ladların bağlanma düyünləri bir tərəfə yerləşdirilir. Çalğı zamanı simlər lad şilkalarına toxunmamalıdır.

5.22 Tarın səslənmə diapazonu və köklənməsi 3-cü cədvəldə göstərilmişdir.

Cədvəl 3

Tar	№	Simlər	Notar	Oktavalar	Səslənmə
	1	1-ci sim	Do	1	-
2	2-ci “-“	Sol	kiçik	-	
3	3-cü “-“	Do	1	-	
4	4-cü “-“	Sol	bərk	-	
5	1-ci sim	Sol	1		
6	2-ci sim	Do	2		

5.23 Tarın korpusu və qolu Cədvəl 2-də nəzərdə tutulmuş materiallarla naxışlana bilər.

5.24 Naxış vurulmuş səth hamar olmalı, material tekstura üzrə seçilməli və alətin üzərində möhkəm birləşdirilməlidir, səthə yapışqan üzü olmamalıdır. Birləşən tərəflərin araları 0,1 mm-dən çox olmamalıdır.

5.25 Tarın bəzədilməsi və xarici görkəmi təsdiq edilmiş etalon-nümunəyə uyğun gəlməlidir.

5.26 Trın korpusu xüsusi saplağı ağac növünü taxta materialından, üst və alt taxtalar (Leka) isə bütöv ağac-taxta materialından düzəldilməlidir.

Göstəricilərin nomenklaturası	Ölçü vahidləri	Baza göstəricilərinin həcmi	
		Əla növ	Birinci növ
Təyin edilən göstəricilər (musiqili-akustika)	bal	5-dən 4,6-a qədər	4,6-dan az 3-ə qədər
- tembr xarakteristikası			
- səs diapazonunun tembr birliyi		5-dən 4,8-ə qədər	4,8-dən az 4-ə qədər
- dinamik diapazon		5-dən 4,6-a qədər	4,6-dan 3-ə qədər
Erqonomik göstəricilər	bal	5-dən 4, -ə qədər	4,5-dən az 4-ə qədər
- səsçixarma			
- mexanizmlərin hərəkəti		4-dən 3,5-ə qədər	3,5-dən az, 3-ə qədər
Estetik göstəricilər	bal	3-dən 2,5-ə qədər	2,5-dən az, 2-ə qədər
- istehsalat icrasının mükəmməliyi			
- konstruksiyanın mütərəqqiliyi və formasının səmərəliliyi			
Keyfiyyətin kompleks göstəricisi		30-dan 27-ə qədər	27-dən az, 21-ə qədər
Patent-hüquq göstəriciləri	Bəli/xeyr	Bəli	
-patent tezlik göstəriciləri			
-patent müdafiə göstəriciləri			
Texnoloji göstəricilər	i/saat		
-hazırlanma çətinliyi			
İqtisadi göstəriciləri			
-1 manatlıq əmtəə məhsuluna istehsalat xərcləri azn-la			

5.27 Tarın metal hissələrinin üzərində ГОСТ 9.306 -a müvafiq olaraq 9 mkm qalınlığında müdafiə-dekorativ nikel örtüyü çəkilməlidir. Örtük çəkilməzdən əvvəl səthin kələ-kötürlüyü və örtüyün xarici görkəmi ГОСТ 9.301-nin tələblərinə uyğun gəlməlidir.

5.28 Yayın eyni rəngli 160-180 ədəd miqdarında tük dəsti olmalıdır.

Tüklərin rəngi reqlamentləşdirilmir. Tük dəstinin tarıma çəkilməsi dartılan qayış vasitəsilə yerinə yetirilməlidir.

5.29 Yayın hər bir hissəsi yığılmalı, düzgün tənzimlənməli, tüklər bərabər birləşdirilməlidir, hər bir tükün bərkidilməsi və dartılmada yayın ağacını yana əyilməsi təmin edilməlidir.

6 QƏBUL QAYDALARI

6.1 Tar hərtərəfli nəzarət yolu ilə istehsalçı müəssisələrin texniki-nəzarət şöbəsi tərəfindən qəbul edilməlidir.

Nəzarət zamanı tarın xarici görünüşü və ölçülərinin təsdiq edilmiş nümunə-etalonla uyğun olması yoxlanılır, habelə səslenmə keyfiyyəti də yoxlanılır.

Satışa göndərilən hər bir musiqi aləti onların keyfiyyətini əks etdirən qəbul edilmiş formada sənədlərdə müşayiət edilməlidir.

6.2 Tar növlərinə görə qəbula partiyalarla təqdim edilir. Partiyalarının ölçüsü tərəflərin razılığı ilə müəyyənləşdirilir.

6.3 İstehlakçının qəbul olunan tarın keyfiyyətinin nəzarət yoxlanılmasına ixtiyarı vardır.

6.4 Nəzarət yoxlanma üçün 10 ədəddən artıq olmamaq şərti ilə 2% məmulat götürülür. Bu zaman alətlər mövcud standartın bütün tələblərinə görə yoxlanılır.

6.5 Əgər nəzarət yoxlama zamanı göstəricilərin biri belə mövcud standartın tələblərinə uyğun gəlməzsə, məmulatlar ikiqat miqdarda götürülərək təkrar yoxlama aparılır.

6.6 Təkrar yoxlamaların nəticəsi yekun nəticə hesab edilir.

7 SINAQ ÜSULLARI

7.1 Tarın xarici görünüşünə görə yoxlanması nümunə-etalonla müqayisə etmək yolu ilə vizual aparılır, səs keyfiyyəti isə təcrübədə sınaqdan keçirilməklə yoxlanılır.

7.2 Alətlərin ölçüləri ГОСТ 166 üzrə ШП-Ш tipli, habelə ГОСТ 427 üzrə metal ölçü xətkəsi, və ya ГОСТ 7502 üzrə metal ruletka ilə yoxlanılmalıdır.

7.3 Qoruyucu – dekorativ lak örtüyünü nəzarət yoxlanması üsulları ГОСТ 33095 üzrə aparılır.

7.4 Nikel örtüyünün nəzarət üsulları ГОСТ 9.916 üzrə aparılır.

8 DAŞINMA VƏ SAXLANMA

8.6 Tarı istənilən nəqliyyat vasitəsi ilə daşımaq olar, bu zaman onları mexaniki zədələnmələrdən və atmosfer çöküntülərindən qorunması təmin edilməlidir.

8.7 Daşınma və saxlanma zamanı pərdə və müştüyün sınmasının qarşısını almaq üçün onlara yarım dairəvi formada qoruyucular geyindirilir. Yarım dairələri bir-birinə sıxdıqda onların mərkəzində qamış pərdə və müştük üçün yuvacıq yaranmalıdır.

8.8 Tarı qablaşdırılmış şəkildə quru, havalandırılan anbar binalarında saxlanılmalıdır, oranı havasının nəmliyi 65%, temperaturu 20°C olmalıdır, onlar pəncərə və qızdırıcı cihazlardan 1 m-lik məsafədə yerləşdirilməlidir.

8.9 Musiqi alətlərini onların üzərinə günəş şüalarının düşməsindən qorumaq lazımdır.

8.10 Alətləri zəhərli kimyəvi maddələri olan binalarda saxlamaq olmaz.

9 İSTİSMAR ÜZRƏ GÖSTƏRİŞLƏR

9.1

10 İSTEHSALÇI ZƏMANƏTİ

10.1 İstehsalçı balabanın istifadə olunması, onların saxlanması və daşınması qaydalarına əməl edərsə, istehsalçı həmin alətləri mövcud standartın tələblərinə uyğun olmasına zəmanət verəcəkdir.

10.2 Onların zəmanət müddəti pərakəndə satış ticarət şəbəkəsindən alındığı vaxtdan 12 ay müəyyən edilir.

BİBLİOQRAFIYA

- [1] M.Məmmədəliyev “Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin təkmilləşdirilməsi”, Bakı - Red N Line - 2018, 236 səh.
[2] PCT A3CCP 430 – 78 “Milli simli musiqi alətləri – Saz, tar, kamança”

LAYIHƏ

ICS: 97.200.20

Əsas sözlər: *tar və tar ailəsi, musiqi alətləri, simli musiqi alətləri, tar ailəsi*

ƏLƏMƏT

Rəsmi nəşr
“Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu”
publik hüquqi şəxs

AZS XXX:2024

**Milli simli musiqi alətləri –
Tar və tar ailəsi.
Texniki şərtlər**